

בחירות מהתא

הבחירות למועצה המחוקקת הפלשתינית, שהובילו לנצחונה הסוחף של תנועת חמאס הפונדמנטליסטית ולמפלה הצורבת של תנועת הפת"ח החילונית, יזכו להירשם בספרי השיאים בגלל בתי הסוהר: 14 מהנבחרים למועצה, המונה 132 חברים, הם אסירים: 13 מהם אסורים ועצורים בבתי הכלא של שב"ס ומתקני המעצר של צה"ל, ואסיר אחד יושב בכלא הפלשתיני ביריחו ■ יותר מכל, בלטו האסירים בבתי הכלא במעורבות במהלכים שקדמו לבחירות ובתעמולת הבחירות, ומתאיהם השפיעו על הרכב הרשימות ועל סדר היום של הבחירות

מאת: רוני שקד *

על קיום בחירות למועצה המחוקקת. המנהיגים האסורים היו מעורבים בהתייעצויות של כל הרשימות. הם תמכו בקיום הבחירות וקולם היה בהחלט בעל משקל בקבלת ההחלטה. כחצי שנה לפני מועד הבחירות נערכו דיונים והתייעצויות בין האסירים בתוך בתי הכלא, והוחלט להקים מפלגת אסירים. הכוונה היתה להפוך את סוגיית האסירים לנושא פוליטי, לא ביטחוני, כדי לרוץ את ההליכים לשחרורם. האסירים מודעים לאהדה הגדולה שיש להם ברחוב, גם מספרם הגדול הופך אותם למאגר אלקטורלי. אם ניקח בחשבון שלכל אחד מ-8,000 האסירים הביטחוניים הכלואים בישראל, יש משפחה שבה לפחות שישה איש הם בעלי זכות הצבעה - הרי בהחלט מדובר בכוח אלקטורלי משמעותי. אלא שמהר מאוד התברר, כי חילוקי הדעות הפוליטיים בין האסירים עמוקים, וההנהגות מחוץ לכלא לא היו מאושרות מהחלטה שכזאת. לאחר התייעצויות הוחלט לגנוז את הרעיון.

הרחוב הפלשתיני רואה באסירים את הגיבורים שלו, אלה שהקריבו את חייהם למען החברה ומטרותיה. אפילו הארכי-מחבל עבדאללה ברגותי מהחמאס, האחראי ישירות לרצח 67 ישראלים - בקפה סבארו וקפה הלל בירושלים, בקפיטריה של האוניברסיטה העברית, במועדון בראשון לציון - הוא גיבור הרחוב הפלשתיני. לכן, מתחשבים בדעתם של האסירים, יש להם משקל סגולי גבוה בתוך הפוליטיקה הפנימית, ושחרורם מהכלא הוא אחת הסוגיות הרגישות. בכל משא ומתן שהתקיים עם ישראל עלתה הדרישה לשחרר אסירים. בעזה, ברמאללה ובשכם נערכות בכל שבוע הפגנות סולידריות עם האסירים. לקראת הבחירות, כל הרשימות כללו במצען, בסדר עדיפות גבוה, את הדרישה לשחרור האסירים.

איך כמעט הוקמה מפלגת אסירים
בראשית 2005 התקבלה ההחלטה העקרונית

עוד נתון מעניין, שגם הוא ראוי להירשם בספרי השיאים: כמחצית מחברי המועצה המחוקקת של הרשות הפלשתינית הם כלואים ביטחוניים לשעבר, חלקם אסירים שישבו שנים רבות בכלא, כמו למשל השיחי "אדום הזקן" מוחמד אבו טיר, מספר 2 ברשימת החמאס, שהיה כלוא במשך 26 שנה בכלא הישראלי. ראש רשימת החמאס, איסמעיל הנייה, הוא אסיר לשעבר; ראש רשימת הפת"ח, מרוואן ברגותי, שפוט לחמישה מאסרי עולם מצטברים; ראש רשימת החזית העממית, אחמד סעדאת, הוא אסיר בכלא הפלשתיני ביריחו.

בהיסטוריה של עמים שהתקוממו במהלך המאה הקודמת, צמחו מנהיגים בכמה מוקדים - במחתרת, באוניברסיטאות - אך המוקד הדומיננטי מכולם היה בתי הכלא. הזמן הרב העומד לרשות אסירים, במיוחד האידיאולוגיים שבהם, הופך את התא לחממה שבה הם חושבים, לומדים, מפתחים ומעצבים דרכי פעולה מדיניות ופוליטיות. בעניין זה, האסירים הפלשתיניים אינם יוצאי דופן. עשרות אלפי פלשתינאים עברו מאז 1967 את חוויית הכלא הישראלי. רבים מהם רכשו בכלא השכלה, למדו עברית, הצליחו להכיר את החברה הישראלית באמצעות הרדיו, הטלוויזיה והעיתונות, כולל עיתונים ישראלים, וגם באמצעות החיכוך עם סוהרים ואנשי מקצוע של שירות בתי הסוהר. יש מביניהם שהקצינו עמדתם, בעוד רבים אחרים התמתנו, הפכו ליותר מציאותיים, וכשהשתחררו הפכו למנהיגים. די אם נזכיר את ג'בריל רג'וב, מוחמד דחלאן, פארס כדורה, סופיאן אבו-ז'יידה והישאם עבד אלראזק. הרשימה של "מנהיגי הכלא" ארוכה.

* הכותב הנו כתב לענייני ערבים ב"ידיעות אחרונות"

תולדות האסיר ברגותי

המעורבות הפעילה של האסירים בפוליטיקה הפלשתינית החלה כבר בסוף שנת 2004, לאחר מותו של ערפאת, ובשלב ההתמודדות לתפקיד הנשיא. האסיר מראן ברגותי הודיע על מועמדותו לתפקיד, אל מול אבו מאזן (מחמוד עבאס). באותם ימים הוא זכה לתמיכה סוחפת ברחוב הפלשתיני, וסקרי דעת הקהל העניקו לו יתרון גדול לעומת המתמודדים האחרים.

את ההיסטוריה שלו בבתי הכלא בישראל התחיל ברגותי כבר בשנת 1978, בהיותו בן 15. הוא נעצר עם מטען חבלה, ונדון לחמש שנות מאסר. במהלך מעצרו הוא השלים את לימודי התיכון, מה שאפשר לו מאוחר יותר ללמוד מדעי המדינה באוניברסיטת ביר זית. בכלא הוא גם למד עברית. לימים הוא סיפר כי "בכלא למדתי את המנטליות הישראלית ועיצבתי את עמדותיי הפוליטיות".

באינתיפאדה הראשונה הוא עמד בראש הפגנות, עצרות ועימותי רחוב עם כוחות צה"ל. בשנת 1988 גורש לירדן וחזר לשטחים ב-1994, בעקבות הסכם אוסלו. בשנת 1996 נבחר למועצה המחוקקת הפלשתינית ובשנת 1998 נבחר לשמש כמזכיר הפת"ח. הוא נעצר במהלך מבצע "חומת מגן" וב-20 במאי 2004 הרשיע אותו בית המשפט המחוזי בתל אביב באחריות לרצח חמישה ישראלים. הוא נדון לחמישה מאסרי עולם מצטברים ועוד 40 שנה.

לפני מעצרו טיפח ברגותי קשרים ושיתוף פעולה עם הנהגת החמאס, גם זאת היושבת בדמשק, וכן קשר קשרים עם ארגוני השמאל הפלשתיני כמו החזית העממית והחזית הדמוקרטית. הרחוב הפלשתיני, לא רק הפת"ח, ראה ורואה בו את אחד ממנהיגי העתיד. גם מתוך הכלא, יש לו השפעה מכרעת על דור הביניים ודור הצעירים של תנועת הפת"ח. לכן, היה ברור כי ברגותי ישחק תפקיד פעיל במערכת הבחירות. התעמולה הפלשתינית מנסה להשוותו לנלסון מנדלה. דרך אגב, מנדלה עצמו הביע רצון להגיע למשפטו של ברגותי ולהשתתף בו כמשקיף. לפני פחות משנה הלך בנו בכורו קסאם בדרכו, הצטרף לפת"ח, נעצר וממתין בימים אלה למשפטו.

לאחר שמראן ברגותי הודיע כי הוא מתמודד מול אבו מאזן על תפקיד הנשיאות הפלשתינית, החלה עלייה לרגל של בכירים מהרשות הפלשתינית לתאו. באותם ימים הוא הוחזק בבידוד, ועיקר הקשר עמו היה באמצעות עורכי דינו ומספר אישים שהותר להם לבקר, בהם גם חברי כנסת ערבים.

אבו מאזן חשש מהתמודדות מול ברגותי. גם בישראל לא אהבו את הרעיון. לאחר שורה של שיחות באמצעות מתווכים ולאחר חילופי אגרות, בהן הבטיח אבו מאזן להתחשב בדעותיו ועמדותיו - הסיר ברגותי את מועמדותו לתפקיד

הנשיא. בירושלים נשמו לרווחה: איש לא רצה נשיא פלשתיני בכלא הישראלי, איש לא רצה "נלסון מנדלה" פלשתיני.

כתנאי להסרת מועמדותו דרש ברגותי לערוך בחירות פנימיות, פריימריז, בארגון הפת"ח, כדי לבחור את המועמדים שיתמודדו בבחירות הכלליות. ברגותי, שהתמודד בפריימריז, זכה ל-96% מקולות המצביעים במחוז רמאללה בו הוא התמודד, אחוז שהיה שמור רק לערפאת או לסדאם חוסיין.

אלא שהאנרכיה ברשות "פוצצה" גם את הבחירות הפנימיות בפת"ח, באזורים רבים בעזה ובגדה. לאחר שהיה ברור כי יש הרבה זיופים ואי סדר, הוחלט על הרכבת הרשימה על ידי ועדה. חברי דור הביניים ודור הצעירים החליטו לחולל מהפכה פנימית ולהדיח את הדור הוותיק. במאבק הזה של חילופי משמרות ודורות, היה לברגותי תפקיד מפתח. חודש ימים לפני הבחירות הכלליות, הוא הקים מפלגה חדשה: "אלמוסקבל" ("העתיד"), ופילג למעשה את הפת"ח. כל הצעירים וחברי הפת"ח מדור הביניים הצטרפו למפלגתו. אבו מאזן, עם אנשי טוניס, נותר במיעוט.

קו פתוח מהכלא

במערכת הביטחון בישראל חששו כי הפיצול בתוך הפת"ח, אותו יצר ברגותי, עלול להוביל לניצחון החמאס, ולכן הוחלט להתערב. כדי לפתוח צינור תקשורת בין ההנהגה ברמאללה ובעזה לבין הנהגת האסירים - הותרו ביקורים, כמעט על בסיס יומי, אצל ברגותי. המשא ומתן לאיחוד מחדש של הפת"ח הפך את תאו של ברגותי בכלא למשרד מפלגתי לכל דבר. שליחים ומדור הביניים, עורכי דין, אשתו של ברגותי, שבעצמה עוסקת בפוליטיקה, שליחים של אבו מאזן, מתווכים, חברי כנסת ערבים ובתוך הקלחת היה גם שליח ישראלי.

בהוראת הדרג המדיני ניתנה לברגותי האפשרות לשוחח בטלפון שיחה ארוכה, ככל שיידרש, עם אבו מאזן. שיחת הטלפון הזאת הובילה לפיוס בין השניים ולאיחוד מחדש של רשימת הפת"ח. אלא שהאיחוד הושג מאוחד מדי, הפיצול בפת"ח היה לעובדה, והחמאס לא המתין להתאוששות יריבו. הוא "כבש" את הרחוב, צבע אותו בירוק.

כדי לנסות ולצמצם את הפער בין חמאס ופת"ח אושר לברגותי להתראיין לתקשורת. הוא בחר להשמיע את דבריו בשתי תחנות הלוחין הערביות שהן מאוד פופולריות בשטחים - אלג'זירה ואלערביה. הראיון, שיצר הרבה ציפיות לשחרורו של ברגותי, שודר שוב ושוב בתחנות הטלוויזיה הפלשתיניות המקומיות, כחלק מתעמולת הבחירות של הפת"ח.

לא רק ברגותי התראיין. ביריחו, בכלא המרכזי

הידעת?

הרכב המושבים בפולמוס הפלשתיני

במועצה המחוקקת הפלשתינית 132 מושבים: 74 חמאס, 45 פת"ח, 4 עצמאיים, 3 החזית העממית, 2 מפלגת האלטרנטיבה, 2 מפלגת הדרך השלישית ו-2 לרשימת פלשתיין העצמאית.

48 חברי מועצה הם תושבי רצועת עזה, 78 חברים מהגדה, 6 חברי מועצה מירושלים.

17 נשים פלשתיניות חברות במועצה.

7 נוצרים נבחרו למועצה, אחד מהם מעזה נבחר ברשימת החמאס.

10% מחברי המועצה החדשה הם אסירים: 13 בבתי הכלא הישראליים ואסיר אחד בכלא הפלשתיני. בתוכם שלושה אסירי עולם, שישה עצורים בצו מנהלי וארבעה אסירים השפוטים לתקופות קצרות.

2 חברי מועצה הם מבוקשים - שניהם חברי גדודי אל-אקצה של הפת"ח, האחד משכם השני מקבטיה שליד גינין.

הפלשתיני, כלוא אחמד סעדאת, המזכ"ל של החזית העממית, אשר הנחה ואישר את רצח השר רחבעם זאבי ז"ל. סעדאת, שהתמודד ונבחר למועצה המחוקקת מטעם ראשות החזית העממית, מוחזק בכלא הפלשתיני תחת שמירה משולשת - פלשתינית, אמריקנית ובריטית. סעדאת התראיין במסגרת זמן התעמולה שהוקצה לארגונו לתעמולה בטלוויזיה הפלשתינית, התראיין לתקשורת הכתובה, לתחנות הרדיו, וערך מסיבת עיתונאים. הוא גם ניצל כמובן את זכותו להצביע - הקלפי הובאה לכלא.

שיח' נזאר רמזאן מחברון, העצור על פי צו מנהלי במתקן הכליאה בקציעות שבנגב, נבחר למועצה המחוקקת מטעם חמאס. הוא לא היה זקוק להבריח אשגרי קפסולות או מכתבים לאוהדיו באמצעות עורכי דינו. את תעמולת הבחירות הוא פשוט ניהל באמצעות טלפון נייד שהוברח לכלא. בשיחה שקיים אתנו מאותו טלפון, סיפר על תעמולת הבחירות שניהל: "שוחחתי עם אוהדים וחברים, נאמתי באמצעות הטלפון בעצרות וכינוסים, התראייתי לתחנות הרדיו והטלוויזיה המקומיות ולעיתונאים. הטלפון היה פתוח 24 שעות ביממה".

הידעת?

מעמד הפרלמנט

מבנה השלטון הפלשתיני, שהוא שלטון נשיאותי חוקתי, משאיר בידי הנשיא, שנבחר גם הוא בבחירות כלליות, סמכויות רבות. הנשיא הוא המפקד העליון של כוחות הביטחון, הוא מאשר חוקים, הוא ממנה את ראש הממשלה וקובע את המדיניות. כלומר, כל מנגנוני הביטחון יכולים להישאר בידי אבו מאזן. המשא ומתן עם ישראל מתנהל על ידי אש"ף ולא על ידי הרשות הפלשתינית, אך סמכות זאת תישאר בידי אבו מאזן, המשמש גם כראש אש"ף. גם יחסי החוץ של הפלשתינאים מתנהלים באמצעות המחלקה המדינית של אש"ף. התוצאה תהיה שלטון דו-ראשי.

וכמוהו גם "גודדי חללי אל-אקצה" של הפת"ח, ועדות ההתנגדות העממית, החזית העממית והחזית הדמוקרטית. כמה זמן יוכל חמאס לנהוג באיפוק?

הזירה הפנים-פלשתינית נותרה אחרי הבחירות מבולבלת ומסובכת. החוקה הפלשתינית קובעת כי כל חוק חייב את אישור הנשיא. אם הנשיא דוחה את קבלת החוק - הוא מוחזר למועצה המחוקקת, ורק אם החוק זוכה לשני שליש מקולות חברי המועצה - הוא מתקבל. חמאס השיג ניצחון, אבל לא הצליח להשיג רוב של שני שלישים במועצה המחוקקת. לפת"ח יש היכולת להכשיל כמעט כל הצעה של חמאס לשנות את חוקי היסוד ברשות הפלשתינית.

את העניינים הפנימיים ינהל חמאס, וראשי חמאס מעוניינים לעסוק בעניינים פנימיים חברתיים ולא בנושאים המדיניים, שישארו בידי של אבו מאזן. כך הם יוכלו ליהנות מתהילה של עשייה למען החברה, ולא יואשמו בכישלון מדיני. מי אם כן אשם? כולם. החל מאבו מאזן, הפת"ח, ישראל, מדינות המערב, מצרים - אבל בעיקר ארצות הברית. דוקטרינת הדמוקרטיזציה והליברליזציה של הבית הלבן - תרופת-פלא אמריקנית לתחלואי הפונדמנטליזם הערבי - היא שאילצה וכפתה על אבו מאזן לקיים בחירות בשם הדמוקרטיה. בחירות הן רק אמצעי להשגת דמוקרטיה, שהיא ערך בפני עצמו, מסורת, תרבות. העם הפלשתיני זקוק היום למנהיג חזק שיקבל החלטות אמיצות וקשות - אחר כך יגיע גם תור הדמוקרטיה.

ומה יהיה עם מראון ברגותי? הוא ימשיך ללבוש את בגדי האסיר החומים, וחלומות השחרור שלו יצטרכו להמתין לפחות ארבע שנים עד הבחירות הבאות, שגם בהן, מן הסתם, הוא וחבריו האסירים יקחו חלק פעיל.

לחברות שבטים וכנופיות - הובילו לניצחון חמאס. ההצבעה הפלשתינית היתה בעיקרה הצבעת מחאה. הציבור רצה שינוי, וחמאס הבטיחו אותו. כדאי אולי להשוות את תוצאת הבחירות בשטחים למהפכה האיסלמית האירנית ב-1979. מהפכה זו התחוללה נגד השאה, נגד השחיתות והעריצות, נגד המעורבות האמריקנית. אפילו הטודה - המפלגה הקומוניסטית - השתתפה במהפכה. כולם התאחדו סביב האייתולה חומייני, לא כל כך בגלל מנהיגותו הדתית כמו בגלל העובדה שנתפס כמי שהצליח לאחד את כל הקבוצות למחאה משותפת. התוצאה היתה מהפכה איסלאמית. כל היתר, לגבי מה שקרה וקורה באיראן, כתוב בספרי הטורר והפונדמנטליזם. גם בעזה וביו"ש, הציבור רצה במהפכה נגד השלטון הקיים, והתוצאה: ניצחון האיסלאם - חמסטיין בפלשתיין.

כיצד ינהג החמאס?

גם חמאס הופתע מגודל הניצחון. הארגון חתר להפוך לאופוזיציה לוחמת, לקבל לגיטימציה על מנת ליהנות מכל העולמות - להשתתף במשחק הדמוקרטי הפלשתיני ולהמשיך לכוון את הקלציניקוב לישראל. הניצחון יוצר לחמאס דילמה: חמאס לא התנסה בהנהגת ישות מדינית, ועכשיו עליו למלא את המשימה הזאת. חמאס בדילמה בגלל הסתירה והפער שבין האידיאולוגיה הרדיקלית הבלתי מתפשרת שלו לבין המציאות. בין העמדה העקרונית של אי הכרה בישראל והמשך המאבק המזוין, לבין הצורך לנהל את חיי היום יום בשטחים, שלא ניתן לקיימם בלי תיאום עם ישראל.

בחמאס כבר מדברים על "הודנה" - שביתת נשק ארוכה - מבלי להכיר בישראל. ניתן להעריך כי לפחות בטווח הקצר יימנע חמאס מביצוע פעולות טרור כדי לשדר לעולם "אחריות", בניסיון לקבל לגיטימציה.

אבל חמאס איננו השחקן היחיד של הטרור הפלשתיני. הגייהאד האיסלאמי ממשיך בטרור

איך ניצח חמאס בבחירות

חמאס הוא המרוויח הגדול של הבחירות. הדמוקרטיה עבורו היתה ויהיה כלי שנועד לסייע לתנועה להשתלט על המועצה המחוקקת, להקים ממשלה ולהקים מדינת הלכה מוסלמית. במילים אחרות, לשבור את הדמוקרטיה בכלים דמוקרטיים. חמאס במהותו הוא תנועה פוליטית דתית, המבקשת להגשים את האידיאולוגיה שלה באמצעות כיבוש השלטון. מדובר באידיאולוגיה מאוד נוקשה, אנטי יהודית, שקוראת לחיסול מדינת ישראל. הצצה חטופה באמנת החמאס, שכמעט כל סעיפיה בדרך זו או אחרת צוטטו במצע הבחירות של התנועה, מלמדת על הכוונות ועל התוכניות השלטוניות של חמאס.

הסעיף הראשון של מצע זה קובע: להשתית את מקור הסמכות החוקית של הרשות הפלשתינית על הקוראן והשריעה - ההלכה האיסלאמית, ולכפות את האידיאולוגיה המוסלמית על חיי החברה והכלכלה. כלומר, השקפת עולם טוטאלית, השואבת את השראתה ממקור אחד ויחיד: הציווי האלוהי. כך נוסחה סיסמת התנועה בסעיפה השמיני של אמנת החמאס: "אללה הוא מטרתה, השליח הוא המופת שלה, הקוראן חוקתה, הגייהאד הוא דרכה, והמוות למען אללה הינו הנשגב בשאיפותיה".

ניצחון חמאס בבחירות הושג בשל שילוב של שני תהליכים חשובים שעברו על החברה הפלשתינית: הראשון הוא תהליך האיסלאמיזציה שהחל מאז סוף שנות השבעים והגיע לשיאו במהלך ימי "אינתיפאדת אל-אקצה", שלא רק הצמיח את החמאס אלא הפך את התנועה לגורם דומיננטי בחיי החברה הפלשתינית. התהליך השני הוא הרחוחת הנושבות בשיח הציבורי נגד הרשות הפלשתינית, נגד השחיתות, נגד המצוקה הכלכלית, נגד אובדן הביטחון האישי - וכל זאת על רקע אובדן התקווה והתוחלת המדינית, שהביטוי שלו היה הדרשה לשינוי. שני גורמים אלה, שנפגשו על רקע האנרכיה הגוברת והתרסקות הפת"ח, שמתנועה ומפלגה הפך